

The Role of Attachment Orientations and Spiritual Effects in Predicting Post-traumatic Growth in Orphaned Girls

Zahra Hamidi-Hashjin , Javid Peymani* , Adis Kraskian-Mujembari ,
Marjan Hossein-Zadeh-Taghvaie , Niloufar Tahmouresi

Department of Psychology, Karaj Branch, Islamic Azad University, Karaj, Iran.

*Correspondence should be addressed to Dr. Javid Peymani; Email: Dr.peymani@yahoo.com

Article Info

Received: Apr 17, 2023

Received in revised form:

Jun 17, 2023

Accepted: Aug 1, 2023

Available Online: Jun 21, 2024

Keywords:

Attachment orientations

Orphaned girls

Post-traumatic growth

Spiritual effects

<https://doi.org/10.22037/jrrh.v10i2.41869>

Abstract

Background and Objective: The complex nature of the emotional-behavioral problems of homeless teenagers requires the investigation and application of new educational support programs. This research was conducted by examining the role of attachment orientations and spiritual effects in predicting post-traumatic growth in orphaned girls.

Methods: The present study was descriptive cross-sectional and correlational. The statistical population included all the unaccompanied teenage girls covered by the Welfare Organization of Tehran in 2022, out of whom 300 were selected by available sampling method. They completed the Post-traumatic Growth Inventory by Tabachenik and Feidel, the Attachment Style Questionnaire by Hazen and Shaver, and the Resilience Questionnaire by Connor and Davidson. Pearson's correlation coefficient and multiple regression were used for data analysis. In this research, all ethical considerations were observed and the authors of the article did not report any conflict of interest.

Results: The results of the research showed that spiritual influences ($r=0.65$ and $P<0.012$), secure attachment ($r=0.71$ and $P<0.011$), avoidant attachment ($r=0.73$ and $P<0.023$), and ambivalent attachment ($r=0.70$ and $P<0.018$) have a significant correlation with post-traumatic growth in adolescent girls. Regression analysis showed that about 53% of the variance in post-traumatic growth is explained through the variables of attachment orientations and spiritual effects ($R^2=0.53$). According to beta values, secure attachment ($\beta=0.247$ and $P<0.011$), spiritual influences ($\beta=0.226$ and $P<0.014$), ambivalent attachment ($\beta=0.173$ and $P<0.026$), and avoidant attachment ($\beta=0.159$ and $P<0.032$) were, respectively, the strongest to weakest factors in explaining post-traumatic growth.

Conclusion: According to the obtained results, modifying attachment orientations and strengthening spirituality can play a significant role in post-traumatic growth in teenage girls.

Please cite this article as: Hamidi-Hashjin Z, Peymani J, Kraskian-Mujembari A, Hossein-Zadeh-Taghvaie M, Tahmouresi N. The Role of Attachment Orientations and Spiritual Effects in Predicting Post-traumatic Growth in Orphaned Girls. Journal of Pizhūhish dar dīn va salāmat. 2024;10(2):66-79. <https://doi.org/10.22037/jrrh.v10i2.41869>

Summary

Background and Objective

Every year in the world, traumatic events lead to death and unfortunate results for adolescents (1). At the same time, one of the problems of social life is the existence of teenagers who have been neglected or abused (3). Psychological issues such

as the experiences of loneliness and anxiety at a younger age are among the consequences related to living in stressful conditions (1, 4); however, these consequences are not only limited to negative ones, and some stressful situations can be a suitable platform for progress (5, 6). In this context, studies show that in different populations, such as cancer patients (7), who have experienced some degree of growth, depression and anxiety

are lower, and a higher quality of life has been reported. Therefore, in many cases, it is possible for a person to achieve a higher level of psychological functioning, which is known as post-traumatic growth, after experiencing an unfortunate event or a certain disease (6-9). Research shows that post-traumatic growth can be the basis for solving problems such as anxiety and depression (6, 8). Despite this, the post-traumatic growth experience is not a spontaneous process and is influenced by other psychological factors (11). Research results show that attachment orientations may also affect post-traumatic growth (12, 13). Also, the results show that the positive effects of attachment can be caused by its role in assessing stress perception and emotional regulation strategies (14).

Schuitmaker et al. believe that attachment is related to post-traumatic growth through its effect on positive restructuring (15). In addition, Scott et al.'s report (18) shows that women and girls are more likely to suffer from psychological trauma than men. However, in women who have experienced trauma, a small percentage have suffered from post-traumatic stress disorder (19). Also, studies show that spiritual influences are effective in coping with stress and facilitate the possibility of post-traumatic growth (20) while researchers state that spirituality increases during challenging situations and traumatic events. Therefore, spiritual influences can be considered one of the important components in dealing with the consequences of homelessness (10). A review of the studies conducted on post-traumatic growth shows that most of the studies were among chronic and medical patients (5-8) and in general, few studies have paid attention to the role of attachment and spirituality in this relationship (26-28). Considering the positive social and therapeutic consequences associated with post-traumatic growth and the need to pay attention to the mental health of homeless girls, the present study aims to determine the role of attachment orientations and spiritual influences in predicting post-traumatic growth in homeless girls.

Methods

Compliance with ethical guidelines: In order to comply with research ethics, in addition to explaining the purpose of the research, in the context of informed consent, the participants were briefed on being free to withdraw from the study in case of unwillingness to continue participation, an attempt was made to avoid any harm to the participants and discrimination, confidentiality of personal and identity information was observed

and data was analyzed holistically without mentioning individual characteristics.

The research design is descriptive and correlational. The statistical population included all the unaccompanied teenage girls covered by the Welfare Organization of Tehran in 2022, out of whom 300 were selected by the available sampling method. They completed the Post-traumatic Growth Inventory (12), the Attachment Style Questionnaire (13), and the Resilience Questionnaire (14). Statistical analysis was performed with descriptive statistics, Pearson correlation and multiple regression.

Results

The results of the study showed that spiritual influences, secure attachment, avoidant attachment, and ambivalent attachment have a significant correlation with the post-traumatic growth of adolescent girls. Regression analysis showed that about 53% of the variance in post-traumatic growth is explained through the variables of attachment orientations and spiritual effects. According to beta values of secure attachment, spiritual influences, ambivalent attachment, and avoidant attachment were, respectively, the strongest to weakest factors explaining post-traumatic growth.

Conclusion

The results showed a significant correlation between attachment orientations and post-traumatic growth. This result is in agreement with the results of the study by Park and Jeong regarding the positive role of attachment style in emotional regulation strategy and post-traumatic growth in chronic pain sufferers (24), Huh et al. regarding the role of secure attachment style in post-traumatic growth. Trauma in bereaved patients (26), and Schuitmaker et al. explaining post-traumatic growth according to attachment style in a group of African students (15). In explanation for this finding, it can be stated that secure attachment leads to psychological adaptation and post-traumatic growth due to the fact that it promotes a view based on the acceptance and experience of human commonality, can spread a kind of happiness in orphaned adolescents, in which the feeling of loneliness and negative emotions in the level should be low. It should also be noted that avoidant and ambivalent insecure attachment creates a type of depression-anxiety focused on the problems of dependence, loss and abandonment while psychological damage caused by insecure attachment includes avoidance

focused on self-esteem problems and self-criticism, which makes the person feel angry towards both the caregiver and herself. Therefore, it seems that the inappropriate quality of attachment in the early years is a critical factor in vulnerability to mood problems and post-traumatic stress disorder.

Another part of the findings, in line with the results of previous studies such as Craig *et al.* (27), and Kiyimba and Anderson (28), showed that spiritual effects were able to explain the post-traumatic growth score. Also, the results of this study are in line with the results of the study by Sohal and Murphy, who showed that people with spiritual tendencies face the challenges of their lives more effectively and adapt to the psychological pressures of life. Even in the future, they will become healthy and sometimes successful people (36). According to the Organism Valuing Theory, two consequences of neurosis or post-traumatic stress and the consequences of post-traumatic growth during facing injury will be predictable; spiritual influences put a person on the path of post-traumatic growth and make a person externalize their structures in a positive direction. By minimizing the negative effects of unfortunate and stressful events and adjusting disability in such situations, spirituality causes successful coping and developed adaptation and provides the ground for achieving post-traumatic growth.

Acknowledgements

The authors of the article would like to appreciate and thank all the people participating in the research as well as the officials of Tehran Welfare Organization for their support and cooperation during the research implementation.

Ethical considerations

According to the authors, this research was obtained from the doctoral dissertation of the first author, which was approved by the Ethics Committee in Biomedical Research of the Islamic Azad University, Karaj Branch, with the code of ethics [IR.IAU.K.REC.1401.081](https://doi.org/10.21860/IR.IAU.K.REC.1401.081).

Funding

According to the authors, this study did not have a financial sponsor and was carried out at the personal expense of the first author.

Conflict of interest

The authors reported no conflict of interest regarding this research.

Authors' contribution

Conducting the study, sampling and writing the problem statement of the article: first author; guiding the dissertation, presenting the topic and supervising the implementation of the research: second and third authors; providing advice on the dissertation and writing the materials and methods section of the article: fourth and fifth authors.

مساهمات التوجه العاطفي والتأثير الروحي في توقع التحسن مابعد الصدمة لدى الفتيات المشردات

زهراء حميدي هاشجين^{id}، جاويد بيمني^{id*}، آديس كراسكيان موجمباري^{id}، مرجان حسين زادة تقوايي^{id}، نيلوفر طهمورسي^{id}

قسم علم النفس، فرع كرج، جامعة آزاد الإسلامية، كرج، إيران.

* المراسلات الموجهة إلى الدكتور جاويد بيمني؛ البريد الإلكتروني: Dr.peymani@yahoo.com

معلومات المادة

الوصول: ٢٦ رمضان ١٤٤٤

وصول النص النهائي: ٢٨ ذي القعدة ١٤٤٤

القبول: ١٤ محرم ١٤٤٥

النشر الإلكتروني: ١٤ ذي الحجة ١٤٤٥

الكلمات الرئيسية:

التأثير الروحي

التوجه العاطفي

الفتيات المشردات

نمو مابعد الصدمة

الملخص

خلفية البحث وأهدافه: إنّ الطبيعة المعقدة للمشاكل العاطفية - السلوكية لدى المراهقين المشردين، تتطلب دراسة واستخدام خطط تربوية وبرامج دعم إجتماعي - تربوي حديث. هذه البرامج الحديثة تركز على دراسة تأثير التوجه العاطفي والتعلق، وتأثير النزعة الروحية في توقع نمو الطفل بعد الصدمة خاصة لدى المراهقات المشردات.

منهجية البحث: اعتمدت الدراسة على المنهج الوصفي - المقطعي الإرتباطي. اما الجمعية الإحصائية فقد شملت جميع المراهقات المشردات اللائي حظين بدعم منظمات الرعاية الإجتماعية في مدينة طهران لعام ٢٠٢٢م. وبعد ذلك أختيرت ٣٠٠ مراهقة من بينهم عبر منهج أخذ العينات المتاحة، وأجبن على سؤالات استبيان النمو مابعد الصدمة لدى تديستشي وكالهن، واستبيان هازن و شاوار حول أنماط التعلق، واستبيان كانر وديفيدسون حول الصمود الإجتماعي. ولتحليل المعطيات اعتمدت الدراسة على معامل إرتباط بيرسون ومعامل الإندثار المتعدد. يُذكر أنّه تمت مراعاة جميع الموارد الأخلاقية في هذا البحث وإضافة إلى ذلك فإن مؤلفي البحث لم يشيروا إلى أيّ تضارب في المصالح.

المعطيات: اظهرت النتائج أن تأثير النزعة الروحية كان ($F=0.65$ ، $P<0.012$)، والتعلق الموثوق ($F=0.71$ و $P<0.011$)، أما التعلق المتجنب فكان ($F=0.73$ و $P<0.023$)، في حين كان التعلق المتناقض ($F=0.70$ و $P<0.018$)؛ وأظهرت النتائج أنّ نمو مابعد الصدمة لدى المراهقات له علاقة ذات دلالة إحصائية واضحة. كما أظهر تحليل معامل الإندثار أنّ التباين بلغ ٥٣% من مجموع تأثير مابعد الصدمة عبر متغيرات التوجه العاطفي وتأثير النزعة الروحية، يمكن وصفها على النحو التالي: ($R^2=0.53$). ونظراً لكميات بتا كان التعلق الآمن ($\beta=0.247$ و $P<0.011$)، وتأثير النزعة الروحية ($\beta=0.226$ و $P<0.014$). اما التعلق المتناقض فكان ($\beta=-0.173$) و $P<0.026$ ، وأخيراً كان التعلق المتجنب ($\beta=-0.159$ و $P<0.032$). هذا الترتيب يُظهر العوامل المؤثرة حسب قوة التأثير في توقع نمو مابعد الصدمة.

الاستنتاج: نظراً للنتائج التي حصلت عليها الدراسة فإنّ إصلاح التوجه العاطفي وتعزيز النزعة الروحية يمكن أن تؤدي دوراً محورياً في تنمية المراهقة وتحسن حالها بعد الصدمة.

يتم استناد المقالة على الترتيب التالي:

Hamidi-Hashjin Z, Peymani J, Kraskian-Mujembari A, Hossein-Zadeh-Taghvaie M, Tahmouresi N. The Role of Attachment Orientations and Spiritual Effects in Predicting Post-traumatic Growth in Orphaned Girls. Journal of Pizhūhish dar dīn va salāmat. 2024;10(2):66-79. <https://doi.org/10.22037/jrrh.v10i2.41869>

نقش جهت‌گیری‌های دلبستگی و تأثیرات معنوی در پیش‌بینی رشد پس‌آسیبی در دختران بی‌سرپرست

زهره حمیدی هاشجین ^{id}، جاوید پیمانی ^{id*}، آدیس کراسکیان موجمباری ^{id}، مرجان حسین‌زاده تقوایی ^{id}، نیلوفر طهمورسی ^{id}

گروه روان‌شناسی، واحد کرج، دانشگاه آزاد اسلامی، کرج، ایران.

*مکاتبات خطاب به دکتر جاوید پیمانی؛ رایانامه: Dr.peymani@yahoo.com

اطلاعات مقاله

دریافت: ۲۸ فروردین ۱۴۰۲

دریافت متن نهایی: ۲۷ خرداد ۱۴۰۲

پذیرش: ۱۰ مرداد ۱۴۰۲

نشر الکترونیکی: ۱ تیر ۱۴۰۳

چکیده

سابقه و هدف: ماهیت پیچیده مشکلات عاطفی - رفتاری نوجوانان بی‌سرپرست، بررسی و به‌کارگیری برنامه‌های حمایتی - پرورشی جدید را ایجاب می‌کند. این پژوهش با بررسی نقش جهت‌گیری‌های دلبستگی و تأثیرات معنوی در پیش‌بینی رشد پس‌آسیبی در دختران بی‌سرپرست انجام شده است.

روش کار: پژوهش حاضر توصیفی - مقطعی و از نوع همبستگی است. جامعه آماری تمامی نوجوانان دختر بی‌سرپرست تحت پوشش سازمان بهزیستی شهر تهران در سال ۱۴۰۱ بودند که با روش نمونه‌گیری در دسترس تعداد ۳۰۰ نفر انتخاب شدند و پرسش‌نامه رشد پس‌آسیبی تدسچی و کالهون، پرسش‌نامه سبک‌های دلبستگی هازن و شاور و پرسش‌نامه تاب‌آوری کانر و دیویدسون را تکمیل نمودند. برای تحلیل داده‌ها از ضریب همبستگی پیرسون و رگرسیون چندگانه استفاده شد. در این پژوهش همه موارد اخلاقی رعایت شده است و مؤلفان مقاله تضاد منافی گزارش نکرده‌اند.

یافته‌ها: نتایج پژوهش نشان داد بین تأثیرات معنوی ($F=0/65$ و $P<0/012$)، دلبستگی ایمن ($F=0/71$ و $P<0/011$)، دلبستگی اجتنابی ($F=0/73$ و $P<0/023$) و دلبستگی دوسوگرا ($F=0/70$ و $P<0/018$) با رشد پس‌آسیبی دختران نوجوان همبستگی معناداری وجود داشت. تحلیل رگرسیون نشان داد حدود ۵۳٪ واریانس رشد پس‌آسیبی از طریق متغیرهای جهت‌گیری‌های دلبستگی و تأثیرات معنوی تبیین می‌شود ($R^2=0/53$). با توجه به مقادیر بتا دلبستگی ایمن ($\beta=0/247$ و $P<0/011$)، تأثیرات معنوی ($\beta=0/226$ و $P<0/014$)، دلبستگی دوسوگرا ($\beta=-0/173$) و دلبستگی اجتنابی ($\beta=-0/159$ و $P<0/032$) به ترتیب قوی‌ترین تا ضعیف‌ترین عوامل در تبیین رشد پس‌آسیبی بودند.

نتیجه‌گیری: با توجه به نتایج به‌دست‌آمده، اصلاح جهت‌گیری‌های دلبستگی و تقویت معنویت‌گرایی می‌تواند نقش بسزایی در رشد پس‌آسیبی نوجوانان دختر داشته باشد.

استناد مقاله به این صورت است:

Hamidi-Hashjin Z, Peymani J, Kraskian-Mujembari A, Hossein-Zadeh-Taghvaie M, Tahmouresi N. The Role of Attachment Orientations and Spiritual Effects in Predicting Post-traumatic Growth in Orphaned Girls. Journal of Pizhūhish dar dīn va salāmat. 2024;10(2):66-79. <https://doi.org/10.22037/jrrh.v10i2.41869>

مقدمه

هر ساله در سراسر جهان رویدادهای آسیب‌زا به مرگ و نتایج ناگواری برای کودکان و نوجوانان منجر می‌شود (۱). تروما^۱ یا آسیب روانی واقعه‌ای است که فرد را درگیر احساساتی مانند ترس، درماندگی و سردرگمی در برابر تغییرات پیش‌آمده می‌سازد. برخی از این رویدادها شامل سوگ، بیماری جدی، تصادف، بلایای طبیعی، حملات تروریستی، تجاوز جنسی و خشونت خانگی و خیابانی در افراد بی‌سرپرست یا بدسرپرست^۲ است (۲). در عین حال، به باور اسماعیلووا^۳ و همکاران یکی از مشکلات زندگی اجتماعی وجود نوجوانانی است که به دلیلی بی‌سرپرست یا بدسرپرست شده‌اند (۳).

منظور از بی‌سرپرستی و بدسرپرستی فقدان رابطه مؤثر نوجوان با والدین است که می‌تواند طیف وسیعی از نوجوانان مراکز شبانه‌روزی، بی‌خانمان، تک‌والدی و خانواده‌های آواره و ناتوان از سرپرستی مؤثر را شامل شود (۴). مسائل روان‌شناختی همچون تجارب احساس طرد و تنهایی، افسردگی، اختلالات اضطرابی یا حتی افزایش نرخ خودکشی در سنین پایین‌تر از جمله پیامدهای مرتبط با زندگی در شرایط استرس‌زا است (۱، ۴)؛ البته این پیامدها فقط محدود به موارد منفی نمی‌شود و بر اساس پژوهش‌ها، برخی از موقعیت‌های استرس‌زا و رنج‌آور می‌تواند بستر مناسبی برای پیشرفت افراد فراهم سازد (۵، ۶). در همین زمینه مطالعات نشان می‌دهد که در جمعیت‌های مختلف مانند مبتلایان به سرطان (۷)، ایدز (۵)، اختلالات روان‌شناختی (۸) و کووید ۱۹ (۶) که درجاتی از رشد را تجربه کرده‌اند، افسردگی و اضطراب کمتر و همچنین، کیفیت زندگی بالاتری گزارش شده است. بر این اساس، در بسیاری از مواقع ممکن است پس از اینکه فرد رخداد ناگوار (مانند بی‌سرپرست‌بودن) یا بیماری خاصی را تجربه می‌کند، به سطح بالاتری از عملکرد روانی که از نظر تدسچی و کالهن^۴ به رشد پس‌آسیبی^۵ معروف است، دست یابد (۶-۹).

طبق تعریف، رشد پس‌آسیبی تغییرات شخصی و روان‌شناختی مثبتی است که پس از وقوع یک حادثه سخت ایجاد می‌شود و نتیجه مبارزه فرد علیه این حادثه استرس‌زا

است (۱۰). پژوهش‌ها نشان می‌دهد که رشد پس‌آسیبی می‌تواند زمینه‌ساز حل بسیاری از مشکلات مانند اضطراب، افسردگی، خشم و استرس باشد (۶، ۸) و به شیوه‌های مختلفی از جمله افزایش قدر زندگی را دانستن، روابط بین‌فردی معنادارتر، تغییر اولویت‌ها و یک زندگی معنوی قوی‌تر ظاهر شود (۵، ۸، ۹). باوجوداین، برخی از یافته‌ها حاکی از این است که تجربه رشد پس‌آسیبی فرایندی خودبه‌خودی نیست و تحت تأثیر عوامل روان‌شناختی دیگری قرار می‌گیرد (۱۱). از سوی دیگر، نتایج پژوهش‌ها نشان می‌دهد که جهت‌گیری‌های دلبستگی^۶ با توجه به تأثیری که بر پیامدهای روان‌شناختی و ارتقای کیفیت زندگی بیماران (۱۲) و همین‌طور سازگاری با رویدادهای استرس‌زا دارند (۱۳)، ممکن است بر رشد پس‌آسیبی نیز تأثیر داشته باشند. همچنان که نتایج یک مطالعه مرور نظام‌مند نشان می‌دهد که اثرات مثبت سازه دلبستگی می‌تواند ناشی از نقش آن در ارزیابی عوامل شناختی و ادراک استرس، عزت نفس و راهبردهای تنظیم هیجانی باشد (۱۴).

اسکویت‌میکر^۷ و همکاران بر این باورند که جهت‌گیری‌های دلبستگی به‌واسطه تأثیری که بر ساختاردهی مثبت مجدد دارند با رشد پس‌آسیبی مرتبط هستند (۱۵). سبک دلبستگی از مهم‌ترین عوامل تعاملات بین‌فردی است که در دوران کودکی شکل گرفته و با توجه به محیطی که در آن تحول یافته است، در سنین بعدی ادامه می‌یابد و به مناسبات و روابط بین‌شخصی در آینده منجر می‌شود که می‌تواند دلبستگی ایمن^۸، دوسوگرا^۹ و اجتنابی^{۱۰} باشد (۱۶). این سبک‌ها منابع درون‌فردی هستند که می‌توانند سطوح تنش و ناتوانی را در شرایط ناگوار تعیین کنند و اثرات منفی رویدادهای استرس‌زا را کم‌رنگ‌تر جلوه دهند (۱۷). افزون بر این، گزارش اسکات^{۱۱} و همکاران (۱۸) نشان می‌دهد که زنان و دختران دو برابر بیشتر از مردان احتمال ابتلا به اختلال استرس پس از سانحه، افسردگی و اضطراب را دارند. اگرچه زنان و دختران در معرض بیشتر پیامدهای منفی به‌دنبال حوادث آسیب‌زا مانند بی‌سرپرستی هستند، اغلب بسیاری از آنان از جست‌وجوی درمان برای کاهش آسیب‌های ناشی از زندگی دشوار اجتناب می‌کنند و تا سال‌ها برای دریافت

⁶ attachment orientations

⁷ Schuitmaker

⁸ secure attachment

⁹ ambivalence attachment

¹⁰ avoidant attachment

¹¹ Scott

¹ trauma

² orphans and abandoned children

³ Ismayilova

⁴ Tedeschi & Calhoun

⁵ post-traumatic growth

مؤثر بر رشد پس‌آسیبی به بررسی نقش سازه‌های شخصیتی و تنظیم هیجان پرداخته شده است (۲۴، ۲۵) و در مجموع، در مطالعات اندکی به بررسی نقش دلبستگی و معنویت در این رابطه توجه شده است (۲۶-۲۸). برای مثال، برخی از یافته‌ها نشان می‌دهد که در مبتلایان به سوگ درگیر با نشخوار فکری، سبک دلبستگی ایمن با رشد پس‌آسیبی رابطه دارد (۲۶). در عین حال، نقش مثبتی برای تأثیرات معنوی بر عزت نفس، حمایت اجتماعی ادراک‌شده، نگرش نسبت به سلامتی و رشد به‌دنبال تجارب ناگوار گزارش شده است (۲۷، ۲۸).

با توجه به اینکه رشد پس‌آسیبی می‌تواند نقش چشم‌گیری در مداخلات بالینی برای درمان و کاهش آسیب‌های عاطفی، شناختی و اجتماعی ناشی از فقدان کانون گرم خانواده در دختران نوجوان و بهبود کیفیت زندگی آنان داشته باشد و بدین‌گونه به آنان کمک کند تا به احساس کارآمدی، توانایی تصمیم‌گیری و هدف‌گذاری در زندگی دست یابند و از این راه بتوانند نیازهای اولیه و انسانی خود را برای چالش‌پذیری بیشتر و یافتن معنا در شرایط ناخوشایند و استرس‌زا به‌عنوان کانون توجه هرگونه مداخلات رشد فردی قرار دهند، باید به آن توجه شود. از این‌رو، پژوهش حاضر با هدف تعیین نقش جهت‌گیری‌های دلبستگی و تأثیرات معنوی در پیش‌بینی رشد پس‌آسیبی در دختران بی‌سرپرست صورت گرفته است.

روش کار

پیروی از اصول اخلاق پژوهش: به‌منظور رعایت اخلاق پژوهش، علاوه بر توضیح درباره هدف پژوهش، به افراد در زمینه رضایت آگاهانه و حفظ حریم خصوصی و رازداری، حق خروج از پژوهش در صورت تمایل‌نداشتن به ادامه مشارکت، اجتناب از هرگونه آسیب روانی، جسمانی و مالی به مشارکت‌کنندگان، اجتناب از تبعیض، استثمار‌نکردن و ضرر‌نشدن از مشارکت در پژوهش، محرمانه‌ماندن اطلاعات فردی و هویتی و تحلیل داده‌ها به‌صورت کلی و بدون ذکر مشخصات فردی توضیحات لازم داده شد.

طرح پژوهش حاضر توصیفی - مقطعی و از نوع همبستگی است. جامعه آماری پژوهش تمامی نوجوانان دختر بی‌سرپرست تحت پوشش سازمان بهزیستی شهر تهران در سال ۱۴۰۱ بودند. با توجه به وضعیت نگهداری دختران و محدودیت در جداسازی آنان، نمونه به‌صورت در دسترس انتخاب شد.

حمایت و کمک صبر می‌کنند یا اینکه هرگز درمانی دریافت نمی‌کنند. با این حال، مطالعات مرتبط با رشد پس‌آسیبی و اختلالات مرتبط با تجارب استرس‌زا در زنانی که تروما را تجربه کرده‌اند، نشان می‌دهد که درصد کمی از این افراد علائم ابتلا به اختلال استرس پس از سانحه را بروز می‌دهند؛ در حالی که بیشترشان رشد پس‌آسیبی را تجربه می‌کنند (۱۹). همچنین، برخی از مطالعات نشان می‌دهد که تأثیرات معنوی^۱ به مثابه سازوکار مقابله‌ای ارزشمند عمل می‌کند و به افراد در کنار آمدن با استرس کمک می‌کند و امکان بروز رشد پس‌آسیبی را تسهیل می‌نماید (۲۰)؛ تاجایی که برخی از پژوهشگران اظهار می‌دارند که معنویت در طول مبارزه با شرایط چالش‌زا و حوادث تروماتیک افزایش می‌یابد و عمیق‌تر می‌شود. بر این اساس، تأثیرات معنوی می‌تواند یکی از اجزای مهم در مقابله با پیامدهای تجربه بی‌سرپرستی تلقی شود (۱۰).

منابع اسلامی در قرآن و حدیث برای بهزیستی روانی که مبتنی بر نوع نگرش و برداشت از زندگی به‌همراه روش‌های تاب‌آوری است، الگویی را ارائه می‌دهد که از یک‌سو زمینه‌های بهزیستی معنوی را فراهم می‌کند و از سوی دیگر، روش‌های مقابله با تنیدگی را در زندگی متذکر می‌شود (۲۱)؛ مانند ایمان به خدا، معاد و نیکوکاری (سوره بقره، آیه ۶۰) (۲۱)، اطاعت از خداوند متعال (سوره بقره، آیه ۳۸) (۲۱)، نماز خواندن (سوره بقره، آیه ۲۷۷) (۲۱)، یادکردن از خداوند (سوره رعد، آیه ۲۸) (۲۱)، دعا و نیایش (سوره فرقان، آیات ۷۰ و ۷۱) (۲۱)، توکل (سوره نحل، آیه ۴) (۲۱) و آرامش‌بخشی (سوره ابراهیم، آیه ۴۵) (۲۱) و تنها گزینه قابل اعتنا و ادعا برای انسان را رجوع به تَقَلُّبِ معرفتی می‌کند؛ زیرا دانش مبتنی بر وحی است که می‌تواند انسان را با تمام زوایایش تفسیر کند و به کنه وجودی‌اش اشراف پیدا کند (۲۲). ایجاد ارتباط معنوی با قدرت بی‌کران به فرد این اطمینان را می‌دهد که نیرویی قوی همیشه از او حمایت می‌کند. این افراد حوادث را با تکیه بر ایمان و اعتقاد خود راحت‌تر می‌گذرانند و کمتر دستخوش احساس تنهایی، یأس و اضطراب می‌شوند و در نتیجه انتظار این افراد از آینده نیز امیدوارانه و خوش‌بینانه خواهد بود (۲۳).

مرور پژوهش‌های صورت‌گرفته درباره رشد پس‌آسیبی حاکی از این است که بیشتر مطالعات در میان مبتلایان به بیماری‌های مزمن و طبی (۵-۸) انجام شده و درباره عوامل

^۱spiritual effects

جدید یا تغییر در مسیر زندگی)، قدرت شخصی (احساس غلبه بر مشکلات زندگی)، تغییرات معنوی (ارتقای رشد معنوی و درگیری با اکتشاف وجودی) و درک معنی زندگی (درک بیشتر ارزش زندگی یا تغییر در اولویت‌های زندگی) است که در طیف لیکرت شش‌درجه‌ای (گزینه هیچ تغییری را تجربه نکرده‌ام با نمره ۰ تا تغییر زیادی را تجربه کرده‌ام با نمره ۵) نمره‌گذاری می‌شود. دامنه نمرات اکتسابی بین ۰ تا ۱۰۵ در نوسان است و کسب نمره بالاتر نشان‌دهنده رشد پس‌آسیبی بیشتر است. سازندگان ابزار همسانی درونی آن را برابر با ۰/۹۰ و همسانی درونی مؤلفه‌ها را با روش ضریب آلفای کرونباخ در دامنه‌ای بین ۰/۶۷ تا ۰/۸۵ گزارش کرده‌اند (۱۰). در ایران نیز رحیم‌زادگان و همکاران ضریب آلفای کرونباخ این ابزار را ۰/۹۷ گزارش کرده‌اند (۳۰). در پژوهش حاضر نیز ضریب آلفای کرونباخ بررسی و ضریب آلفای کرونباخ کل ابزار ۰/۸۱ و مؤلفه‌های آن در دامنه‌ای بین ۰/۶۹ تا ۰/۷۸ محاسبه شد.

ب) پرسش‌نامه سبک‌های دلبستگی^۳: هازن و شاور^۴ این ابزار خودگزارش‌دهی را در سال ۱۹۸۷ به‌منظور بررسی جهت‌گیری‌های دلبستگی افراد تدوین کرده‌اند. این ابزار ۱۵ سؤال با ۳ عامل دلبستگی نایمن - اجتنابی، دلبستگی ایمن و دلبستگی نایمن - دوسوگرا دارد که در طیف لیکرت پنج‌درجه‌ای (گزینه هرگز با نمره ۰ تا تقریباً همیشه با نمره ۴) نمره‌گذاری می‌شود. دامنه نمرات اکتسابی در هر عامل بین ۵ تا ۲۵ در نوسان است و کسب نمره بالاتر نشان‌دهنده سبک دلبستگی مربوط به آن است. سازندگان ابزار همسانی درونی آن را برابر با ۰/۸۱ و همسانی درونی مؤلفه‌ها را با روش ضریب آلفای کرونباخ ۰/۷۸ گزارش کرده‌اند (۳۱). در ایران نیز حسن‌اصفهان‌ی و همکاران ضریب آلفای کرونباخ دلبستگی نایمن - اجتنابی را ۰/۶۶، دلبستگی ایمن را ۰/۷۸ و دلبستگی نایمن - دوسوگرا را ۰/۷۸ گزارش کرده‌اند (۳۲). در پژوهش حاضر نیز ضریب آلفای کرونباخ بررسی و ضریب آلفای کرونباخ دلبستگی ایمن ۰/۸۲، دلبستگی نایمن - اجتنابی ۰/۷۶ و دلبستگی نایمن - دوسوگرا ۰/۷۹ محاسبه شد.

پ) پرسش‌نامه تاب‌آوری^۵: در این پژوهش برای سنجش تأثیرات معنوی از زیرمقیاس تأثیرات معنوی در پرسش‌نامه تاب‌آوری استفاده شد. کانر و دیویدسون^۶

تاب‌آچنیک و فیدل^۱ مطرح کرده‌اند که جهت تشخیص حجم نمونه برای پژوهش باید تعداد اشخاص نمونه مساوی با بیشترین مقدار یکی از این دو مورد باشد: تعداد متغیرهای پیش‌بین به اضافه ۱۰۴ یا هشت برابر تعداد متغیرهای پیش‌بین به اضافه ۵۰ (۲۹). با توجه به این توصیه می‌توان گفت که در پژوهش حاضر تعداد حجم نمونه بیشتر از مقدار گفته‌شده یعنی ۳۰۰ نفر در نظر گرفته شد.

روش نمونه‌گیری و اجرای پژوهش به این‌صورت بود که پس از کسب مجوزهای لازم از سازمان بهزیستی و دسترسی به فهرست نمونه دختران نوجوان نزد مراکز نگهداری شبانه‌روزی، شش مرکز در شهر تهران که امکان همکاری داشتند، انتخاب شد. سپس پژوهشگر با هماهنگی کارشناسان سازمان بهزیستی با مراکز، در هر یک از مراکز حضور یافت و ضمن توضیح اهداف پژوهش به آزمودنی‌ها، از آنان درخواست کرد به‌صورت انفرادی و در یکی از اتاق‌های مرکز از جمله اتاق مددکار اجتماعی حاضر در مرکز به پرسش‌نامه‌های توزیع‌شده پاسخ دهند. درنهایت پس از ۱۷ روز مراجعه مکرر جهت گردآوری اطلاعات، محقق و مسئولان مراکز تعداد ۳۰۰ پرسش‌نامه جمع‌آوری کردند.

ملاک‌های ورود به پژوهش عبارت است از: نداشتن سرپرست دائمی، داشتن محدوده سنی ۱۴ تا ۱۸، شرکت‌نداشتن در مداخلات روان‌شناختی در طول اجرای پژوهش، اقامت بیش از یک سال در مرکز، تمایل به همکاری، توانایی پاسخ‌دهی به ابزارهای پژوهش، نداشتن اختلال روان‌شناختی شدید بنا به گزارش مشاوران و مرکز بهزیستی، نداشتن مشارکت هم‌زمان در برنامه‌های ارتقای بهداشت روان و نداشتن بیماری مزمن، نداشتن سابقه فرار از مرکز شبانه‌روزی یا جرح خویشتن و سوء‌مصرف دخانیات یا مواد مخدر. پاسخ‌دهی ناقص به ابزارهای پژوهش نیز ملاک خروج از پژوهش تعیین شد.

برای جمع‌آوری اطلاعات از پرسش‌نامه‌های ذیل استفاده شد:

الف) پرسش‌نامه رشد پس‌آسیبی^۲: تدسچی و کالهنون این ابزار خودگزارش‌دهی را در سال ۱۹۹۶ به‌منظور ارزیابی تغییرات خودادراکی فرد مرتبط با حوادث آسیب‌زا تدوین کرده‌اند. این ابزار دارای ۲۱ سؤال با ۵ مؤلفه رابطه با دیگران (صمیمی‌تر شدن)، فرصت‌های جدید (استفاده از فرصت‌های

^۳ Adult Attachment Inventory

^۴ Hazen & Shaver

^۵ Resilience Scale

^۶ Conner & Davidson

^۱ Tabachenik & Feidel

^۲ Post-traumatic Growth Inventory

دامنه مطلوب قرار داشت (+۲ تا -۲). بنابراین، طبیعی بودن توزیع داده‌ها اثبات شد.

برای تعیین استقلال خطاها از آزمون دوربین - واتسون^۳ استفاده شد که چون مقدار آن بین ۱/۵ تا ۲/۵ بود نسبت به برقراری این مفروضه نیز اطمینان حاصل شد. به‌علاوه، نبود هم‌خطی چندگانه از طریق عامل تورم واریانس بررسی شد که با توجه به اینکه هیچ یک از مقادیر مربوط به شاخص ضریب تحمل^۴ کمتر از ۰/۰۱ و هیچ یک از مقادیر مربوط به عامل تورم واریانس^۵ بیشتر از ۱۰ نبود، بر این اساس می‌توان نسبت به مفروضه نبود هم‌خطی نیز اطمینان حاصل کرد. با توجه به تأیید شدن این پیش‌فرض‌ها می‌توان از روش همبستگی پیرسون و رگرسیون چندگانه^۶ به‌روشنی ورود هم‌زمان استفاده کرد.

برای تعیین نقش هر یک از متغیرها در پیش‌بینی رشد پس‌آسیبی دختران نوجوان بی‌سرپرست از تحلیل رگرسیون چندگانه به روش ورود هم‌زمان استفاده شد. نتایج نشان داد که حدود ۵۳٪ واریانس رشد پس‌آسیبی از طریق متغیرهای جهت‌گیری‌های دلبستگی و تأثیرات معنوی تبیین می‌شود ($R^2=0/53$). همچنین، مقدار R برابر با ۰/۷۳ و F به‌دست‌آمده برابر با ۶۸/۵۶۹ بود.

برای اطلاع از سهم هر یک از متغیرهای پیش‌بین در تبیین واریانس رشد پس‌آسیبی، ضرایب بتا بررسی شد. با توجه به مقادیر بتا دلبستگی ایمن ($\beta=0/247$ و $P<0/011$)، تأثیرات معنوی ($\beta=0/226$ و $P<0/014$)، دلبستگی دوسوگرا ($\beta=-0/173$ و $P<0/026$) و دلبستگی اجتنابی ($\beta=-0/159$) و $P<0/032$ به‌ترتیب قوی‌ترین تا ضعیف‌ترین عوامل در تبیین رشد پس‌آسیبی بودند.

این ابزار خودگزارش‌دهی را در سال ۲۰۰۳ به‌منظور بررسی تاب‌آوری افراد طراحی کرده‌اند. این ابزار دارای ۲۵ سؤال با ۵ مؤلفه تأثیرات معنوی، تصور شایستگی فردی، تحمل عاطفه، پذیرش مثبت تغییرات و ادراک کنترل است که در طیف لیکرت پنج‌درجه‌ای (گزینه کاملاً مخالفم با نمره ۱ تا کاملاً موافقم با نمره ۵) نمره‌گذاری می‌شود. دامنه نمرات اکتسابی در این ابزار بین ۰ تا ۱۰۰ در نوسان است و کسب نمره بالاتر نشان‌دهنده تاب‌آوری و تأثیرات معنوی بیشتر است. سازندگان ابزار همسانی درونی آن را برابر با ۰/۸۹ و همسانی درونی مؤلفه‌ها را با روش ضریب آلفای کرونباخ ۰/۷۴ گزارش کرده‌اند (۳۳). در ایران غنچه و گل‌پور ضریب آلفای کرونباخ کل ابزار را ۰/۸۸ و تأثیرات معنوی را ۰/۷۳ گزارش کرده‌اند (۳۴). در پژوهش حاضر نیز ضریب آلفای کرونباخ بررسی و ضریب آلفای کرونباخ کل ابزار ۰/۹۲ و تأثیرات معنوی ۰/۶۹ محاسبه شد.

برای تحلیل داده‌ها علاوه بر آماره‌های توصیفی (فراوانی، میانگین و انحراف معیار) و ضریب همبستگی پیرسون از رگرسیون چندگانه به‌روشنی ورود هم‌زمان استفاده شد.

یافته‌ها

میانگین سن اشخاص نمونه پژوهش ۱۵/۸۱ و انحراف معیار ۱/۴۸ بود. از میان شرکت‌کنندگان در پژوهش، ۴۸٪ (۱۴۴ نفر) مشغول به تحصیل در دوره متوسطه اول و ۵۲٪ (۱۵۶ نفر) دوره متوسطه دوم بودند. میانگین متغیر معدل تحصیلی افراد نمونه برابر با ۱۶/۱۸ با انحراف معیار ۱/۹۷ بود. میانگین و انحراف معیار متغیرهای پژوهش در جدول شماره ۱ ارائه شده است.

برای بررسی طبیعی بودن توزیع داده‌ها از آزمون کولموگروف - اسمیرنوف^۱ و شاخص‌های کجی و کشیدگی^۲ استفاده شد. نتایج آزمون کولموگروف - اسمیرنوف برای متغیرهای تأثیرات معنوی ($K-S=0/418$ و $P>0/252$)، دلبستگی ایمن ($K-S=0/512$ و $P>0/255$)، دلبستگی اجتنابی ($K-S=1/338$ و $P>0/516$) و دلبستگی دوسوگرا ($K-S=1/095$ و $P>0/317$) غیرمعدار بود ($P>0/05$) که نشان‌دهنده طبیعی بودن توزیع داده‌ها است. همچنین، مقادیر شاخص‌های کجی و کشیدگی برای متغیرهای پژوهش در

³ Durbin Watson Test

⁴ Tolerance

⁵ variance inflation factor

⁶ Pearson and multiple regression

¹ Kolmogorov-Smirnov Test

² skewness & kurtosis

جدول (۱) آماره‌های توصیفی و بررسی طبیعی‌بودن توزیع نمره‌های متغیرهای پژوهش

متغیر پژوهش	انحراف معیار $\pm$ میانگین	کجی	کشیدگی	آزمون کولموگروف-اسمیرنوف	سطح معناداری
(۱) رشد پس‌آسیبی	$63/54 \pm 13/30$	۰/۰۷۱	-۱/۹۰۴	۱/۲۷۸	۰/۳۱۹
(۲) دلبستگی ایمن	$23/14 \pm 5/55$	-۰/۲۴۹	-۱/۷۲۵	۰/۵۱۲	۰/۲۵۵
(۳) دلبستگی دوسوگرا	$18/03 \pm 4/48$	۰/۳۲۹	-۱/۳۴۹	۱/۰۹۵	۰/۳۱۷
(۴) دلبستگی اجتنابی	$19/25 \pm 5/08$	۰/۳۵۹	-۱/۷۷۵	۱/۳۳۸	۰/۵۱۶
(۵) تأثیرات معنوی	$12/35 \pm 3/49$	-۰/۲۸۳	-۱/۶۷۸	۰/۴۱۸	۰/۲۵۲

جدول (۲) ضرایب همبستگی متغیرها و بررسی هم‌خطی چندگانه متغیرهای پیش‌بین

متغیر پژوهش	ضرایب همبستگی					شاخص‌های هم‌خطی چندگانه
	۱	۲	۳	۴	۵	
(۱) رشد پس‌آسیبی	۱					-
(۲) دلبستگی ایمن	۰/۷۱۵**	۱				۰/۲۶۴
(۳) دلبستگی دوسوگرا	-۰/۷۰۸**	-۰/۶۱۶**	۱			۵/۸۳۹
(۴) دلبستگی اجتنابی	-۰/۷۳۴**	-۰/۷۲۳*	۰/۶۸۰**	۱		۳/۲۹۴
(۵) تأثیرات معنوی	۰/۶۵۹**	۰/۷۴۳**	-۰/۷۲۱**	-۰/۶۲۲**	۱	۴/۹۷۶

** $P < 0.05$

جدول (۳) نتایج تحلیل رگرسیون برای تعیین نقش دلبستگی و تأثیرات معنوی بر رشد پس‌آسیبی

متغیر پژوهش	ضریب تعیین همبستگی	مجدور همبستگی تعدیل‌شده	آماره واریانس	ضریب بتای غیراستاندارد	ضریب بتای استاندارد	آماره تی	سطح معناداری
(۱) دلبستگی ایمن				۱/۶۴۵	۰/۲۴۷	۵/۷۰	۰/۰۱۱
(۲) دلبستگی دوسوگرا	۰/۷۳۳	۰/۵۳۸	۶۸/۵۶۹	-۰/۸۰۴	-۰/۱۷۳	-۲/۳۴۴	۰/۰۲۶
(۳) دلبستگی اجتنابی				-۱/۵۴۷	-۰/۱۵۹	-۳/۲۱۴	۰/۰۳۲
(۴) تأثیرات معنوی				۱/۶۱۹	۰/۲۲۶	۷/۸۱۲	۰/۰۱۴

ضریب تعیین همبستگی = R، مجدور همبستگی تعدیل‌شده = R^2 ، آماره واریانس = F، ضریب بتای غیراستاندارد = B، ضریب بتای استاندارد = β ، آماره تی = t

بحث و نتیجه‌گیری

سبک دلبستگی ایمن در رشد پس‌آسیبی در مبتلایان به سوگ و همچنین پژوهش اسکویت‌میکر و همکاران (۱۵) مبتنی بر تبیین رشد پس‌آسیبی با توجه به سبک دلبستگی در گروهی از دانشجویان آفریقایی همسو باشد.

در تبیین اثر دلبستگی ایمن با رشد پس‌آسیبی می‌توان گفت که ویژگی‌های اصلی دلبستگی ایمن شامل خودباوری زیاد، لذت‌بردن از روابط صمیمانه، جست‌وجوی حمایت اجتماعی و توانایی در به اشتراک گذاشتن احساسات با دیگران است. از طرف دیگر، بر مبنای رویکرد دلبستگی، نوجوانانی که در گذشته والدینی پاسخ‌گو و حساس داشته‌اند به دیگران اعتماد می‌کنند و خود را ارزشمند می‌دانند (۱۴)؛ بنابراین، الگوی درون‌کاری مثبتی از خود و دیگران تشکیل می‌دهند و همین الگوی درون‌کاری مثبت زمینه‌ساز بسیاری از خصوصیات مثبت روانی و دوری از مشکلات روان‌شناختی ناشی از بی‌سرپرستی می‌شود. به بیانی دیگر، دلبستگی ایمن با

این پژوهش با هدف تعیین نقش جهت‌گیری‌های دلبستگی و تأثیرات معنوی در پیش‌بینی رشد پس‌آسیبی در دختران بی‌سرپرست انجام شده است. نتایج نشان داد که بین جهت‌گیری‌های دلبستگی با رشد پس‌آسیبی همبستگی معناداری وجود دارد؛ به این صورت که دلبستگی ایمن به صورت مثبت و دلبستگی ناایمن (اجتنابی و دوسوگرا) به صورت منفی توانستند رشد پس‌آسیبی را در نوجوانان بی‌سرپرست تبیین کنند. این نتیجه می‌تواند با نتایج پژوهش پارک و جئونگ^۱ (۲۴) مبتنی بر نقش مثبت سبک دلبستگی در راهبرد تنظیم هیجانی و رشد پس‌آسیبی در مبتلایان به درد مزمن، پژوهش هابوه^۲ و همکاران (۲۶) مبتنی بر نقش

^۱) Park & Jeong

^۲) Huh

متمركز بر مشکلات خودارزشی و خودانتقادگری است که فرد هم نسبت به مراقب هم خودش احساس خشم می‌کند. بنابراین، به نظر می‌رسد کیفیت نامناسب دلبستگی در سال‌های اولیه عاملی بحرانی در آسیب‌پذیری به مشکلات خلقی و اختلال استرس پس از سانحه است.

بخش دیگر پژوهش همسو با نتایج مطالعات پیشین مانند پژوهش کرایگ^۲ و همکاران (۲۷)، کیمبا و اندرسون^۳ (۲۸) و ویسوکا^۴ و همکاران (۳۵) نشان داد که تأثیرات معنوی با مقدار بتای ۰.۲۲٪ توان تبیین نمره رشد پس‌آسیبی را داشته است. همچنین، نتایج این مطالعه درباره نقش مثبت و معنادار تأثیرات معنوی بر رشد پس‌آسیبی همسو با نتایج مطالعه سوهال و مورفی^۵ (۳۶) است که نشان داده‌اند افراد با گرایش‌های معنوی به‌طور مؤثرتری با چالش‌های زندگی خود مواجه می‌شوند و با فشارهای روانی زندگی انطباق پیدا می‌کنند و حتی در آینده تبدیل به افراد سالم و بعضاً موفق خواهند شد. بر این اساس، با استناد به نظریه ارزش‌گذاری ارگانیزیسمی^۶ می‌توان روندی را که تأثیرات معنوی منجر به رشد پس‌آسیبی می‌شود، تبیین کرد. طبق این الگو، دو پیامد روان‌رنجوری یا استرس پس از سانحه و پیامد رشد پس‌آسیبی طی مواجهه با آسیب قابل پیش‌بینی خواهد بود و آنچه فرد را در مسیر رشد پس‌آسیبی قرار می‌دهد و موجب می‌شود فرد ساختارهای خود را در جهت مثبت برون‌سازی کند، تأثیرات معنوی است. معنویت‌گرایی با کم‌رنگ جلوه دادن اثرات منفی رویدادهای ناگوار و استرس‌زا و تعدیل ناتوانی در چنین شرایطی موجب مقابله موفق و انطباقی رشد یافته می‌شود و فرایند دستیابی به رشد پس‌آسیبی را فراهم می‌کند. بنابراین، اگر فرد بتواند نیازهای شایستگی فردی، پذیرش مثبت تغییر و تحمل عاطفه منفی را که از مؤلفه‌های اساسی در سازگاری و انعطاف‌پذیری روانی هستند، به سطح رضایتمندی برساند، رشد پس‌آسیبی برایش اتفاق می‌افتد. همچنین، می‌توان استدلال کرد که تأثیرات معنوی مفهومی فراتر از دین‌داری را شامل می‌شود و اشاره به تجربه شخصی، عقاید و نگرش‌ها و درک زندگی مانند جست‌وجوی معنی در طول یک حادثه ناگوار دارد.

نگرش ناشی از معنویت می‌تواند به افراد کمک کند که حادثه را بختی برای معنایابی در نظر بگیرند تا معنای شخصی

توجه به اینکه فرد را زیر سؤال نمی‌برد و دیدگاهی مبتنی بر پذیرش و تجربه اشتراکات انسانی را ترویج می‌دهد، می‌تواند نوعی خودشفقتی را در نوجوانان بی‌سرپرست گسترش دهد که در آن، احساس تنهایی و عواطف منفی در سطح پایین قرار داشته باشد و این امر منجر به سازگاری روان‌شناختی و رشد پس‌آسیبی گردد. علاوه بر این، ادراک خودکفایتی و درک شرایط پیش‌آمده نیز می‌تواند به‌صورت مستقیم منجر به افزایش رشد پس‌آسیبی گردد؛ زیرا یکی از لازمه‌های مهم رشد پس‌آسیبی درک موقعیت پیش‌آمده و ادراک توانمندی در خود است. بنابراین، دلبستگی ایمن با توجه به اینکه همراه با در نظر گرفتن احتمال‌های مثبت برای آینده و ادراک اطمینان است، می‌تواند رشد پس‌آسیبی را تسهیل و هموار نماید. در مقابل، ادراک نداشتن قطعیت و اطمینان با نداشتن رشد و افزایش آسیب‌پذیری نسبت به رویدادهای استرس‌زا همراه است.

در تبیین اثر دلبستگی نایمن (اجتنابی و دوسوگرا) با رشد پس‌آسیبی می‌توان گفت نوجوانان با دلبستگی نایمن در روابط بین‌فردی احساس ترس، بی‌اعتمادی و ناامنی دارند. این افراد نگران طرد و رها شدن توسط دیگران هستند، خود را لایق توجه و محبت نمی‌بینند، خرسندی کمی در روابط اجتماعی دارند، سطوح بالای اضطراب و افسردگی را تجربه می‌کنند، کیفیت زندگی پایینی دارند و راهبردهای تنظیم هیجان ناکارآمدی دارند. این ویژگی‌ها در دلبستگی نایمن موجب می‌شود که در مواقع تجربه‌های آسیب‌زا مانند بی‌سرپرستی و نداشتن کانون خانواده، استرس بیشتری را تجربه کنند. همچنین، در تبیینی دیگر می‌توان به مطالعه روسوتی^۱ و همکاران (۲۵) استناد نمود که همسو با یافته مطالعه حاضر در بررسی سبب‌شناسی آسیب‌پذیری‌های خلقی و اختلال استرس پس از سانحه در نوجوانان به این نتیجه رسیده‌اند که کیفیت دلبستگی به مراقب اولیه سازه اصلی در درک آسیب‌پذیری به این اختلالات است. الگوهای نایمن و آشفتۀ روابط با مراقب اولیه به‌شکل بازنمایی‌های ذهنی در کودک درونی می‌شود و این بازنمایی‌های ذهنی آسیب‌دیده بر اساس روابط آشفتۀ اولیه می‌تواند آسیب‌پذیری به اختلالات شناختی - عاطفی بعدی را ایجاد کند. دلبستگی نایمن اجتنابی و دوسوگرا نوعی از افسردگی - اضطراب متمركز بر مشکلات وابستگی، فقدان و رهاشدگی ایجاد می‌کند؛ درحالی‌که آسیب روانی ناشی از دلبستگی نایمن - اجتنابی

² Craig

³ Kiyimba & Anderson

⁴ Wysocka

⁵ Sohal & Murphy

⁶ organism valuing theory

^۱ Russotti

پرداخته شود. با توجه به نتایج به‌دست‌آمده از لحاظ کاربردی پیشنهاد می‌شود که روان‌شناسان و مشاوران به نقش جهت‌گیری‌های دلبستگی در ارزیابی و بهبود رشد پس‌آسیبی در افراد بی‌سرپرست و همچنین، افراد بهبودیافته از بیماری‌های مزمن طبی جدی مانند سرطان توجه نمایند.

قدردانی

نویسندگان مقاله از تمامی افراد شرکت‌کننده در پژوهش و همچنین از مسئولان سازمان بهزیستی شهر تهران جهت پشتیبانی و همکاری در طول دوره اجرای پژوهش تقدیر و تشکر می‌کنند.

ملاحظات اخلاقی

بنا بر اظهار مؤلفان مقاله، این پژوهش برگرفته از رساله مقطع دکتری تخصصی مؤلف اول است که کمیته اخلاق در پژوهش دانشگاه آزاد اسلامی واحد کرج با کد اخلاق IR.IAU.K.REC.1401.081 آن را تأیید کرده است.

حامی مالی

بنا بر اظهار مؤلفان مقاله، این پژوهش حامی مالی نداشته و با هزینه شخصی مؤلف اول صورت گرفته است.

تضاد منافع

مؤلفان مقاله هیچ‌گونه تضاد منافی درباره این پژوهش گزارش نکرده‌اند.

مشارکت مؤلفان

انجام امور تحقیقاتی، نمونه‌گیری و نگارش بیان مسئله مقاله: مؤلف اول؛ استادان راهنمای رساله، ارائه موضوع و نظارت بر اجرای پژوهش: مؤلفان دوم و سوم؛ و استادان مشاور رساله و نگارش روش کار مقاله: مؤلفان چهارم و پنجم.

References

1. Felter J, Chung HL, Guth A, DiDonato S. Implementation and Outcomes of the Trauma Ambassadors Program: A Case Study of Trauma-Informed Youth Leadership Development. *Child and Adolescent Social Work Journal*. 2023:1-17.
2. Szota K, Schulte KL, Christiansen H. Interventions involving caregivers for children and adolescents

خود را در تروما و زندگی پیدا کنند (۲۲، ۲۳). در واقع، دین و معنویت می‌توانند زمینه‌ساز پیشرفت و یافتن احساس معنا در زندگی در هنگام تجربه اتفاقات ناخوشایند باشند (۲۷). در همین زمینه و همسو با این یافته پژوهش، دی وینچنزو^۱ و همکاران (۳۷) بیان کرده‌اند افرادی که با خدا ارتباط نزدیک‌تری دارند، معنای قوی‌تری در زندگی دارند. بر این اساس، می‌توان نتیجه گرفت که شاید یکی از کارکردهای اصلی تأثیرات معنوی این باشد که به مردم کمک می‌کند تا معنای زندگی خود را دریابند یا اهداف زندگی، اولویت‌ها و معنای زندگی خود را دوباره شناسایی و بررسی کنند. به این ترتیب، نوجوانان بی‌سرپرست برای روبه‌رو شدن با استرس ناشی از زندگی بدون کانون گرم خانواده از طریق باورهای معنوی خود، معنای جدیدی را می‌آفرینند که این معنا می‌تواند آنان را در مواجهه با چنین تجاربی مقاوم و رشد پس‌آسیبی را تسهیل کند.

محدودیت‌های پژوهش

از آنجایی که این مطالعه از نوع مقطعی است، توانایی استنباط رابطه علی بین متغیرها کاهش می‌یابد. همچنین، پژوهش حاضر صرفاً درباره نوجوانان دختر بی‌سرپرست تحت حمایت سازمان بهزیستی شهر تهران صورت گرفته است و در تعمیم یافته‌ها به جوامع دیگر باید جوانب احتیاط را رعایت کرد. محدودیت دیگر این پژوهش مربوط به پرسش‌نامه‌های استفاده‌شده است که اشخاص خودشان وضعیتشان را گزارش می‌دهند و نوعی خودسنجی است که می‌تواند موجب سوگیری در پاسخ‌دهی شود.

پیشنهاد‌های پژوهش

پیشنهاد می‌شود این مطالعه در قالب تدوین الگویابی رشد پس‌آسیبی با توجه به متغیرهای دینی، اجتماعی، روان‌شناختی و عاطفی صورت گیرد. به‌منظور افزایش تعمیم‌پذیری نتایج نیز پیشنهاد می‌شود مطالعاتی از این نوع در جوامع دیگر نیز انجام شود و در مطالعات آتی علاوه بر پرسش‌نامه از مصاحبه در فرایند جمع‌آوری اطلاعات استفاده گردد. همچنین، در مطالعات بعدی از نمونه‌های غیرنوجوان به‌ویژه زنان بی‌سرپرست استفاده شود و با در نظر گرفتن مقایسه جنسیتی به بررسی عوامل مؤثر بر رشد پس‌آسیبی

^۱ De Vincenzo

following traumatic events: A systematic review and meta-analysis. *Clinical Child and Family Psychology Review*. 2023;26(1):17-32.

3. Ismayilova L, Claypool E, Heidorn E. Trauma of separation: the social and emotional impact of institutionalization on children in a post-soviet country. *BMC public health*. 2023;23(1):1-14.

4. Chattha I. Partition's orphaned and abandoned children in Pakistan. *The Indian Economic & Social History Review*. 2022; 59(2):199-222.

5. Pięta M, Rzesutek M. Posttraumatic growth and posttraumatic depreciation: Independent correlates of well-being among people living with HIV. *International Journal of Behavioral Medicine*. 2023;30(2):289-96.

6. Pfeiffer K, Cunningham T, Cranmer JN, Harrison T, Crosby H, Schroeder K, et al. Changes in Posttraumatic Growth After a Virtual Contemplative Intervention During the COVID-19 Pandemic. *JONA: The Journal of Nursing Administration*. 2023;53(1):40-6.

7. Dubuy Y, Sébille V, Bourdon M, Hardouin J-B, Blanchin M. Posttraumatic growth inventory: challenges with its validation among French cancer patients. *BMC Medical Research Methodology*. 2022;22(1):1-18.

8. Koivula K, Isokääntä S, Tavast K, Toivonen I, Tuomainen I, Kokki M, et al. Psychiatric Symptoms, Posttraumatic Growth, and Life Satisfaction Among Parents of Seriously Ill Infants: A Prospective Case-Controlled Study. *Journal of Clinical Psychology in Medical Settings*. 2022;29(2):453-65.

9. Reksoprodjo MR. Post traumatic growth inventory: measuring the positive legacy of trauma on adolescences. *Journal of Advanced Education and Sciences*. 2023;3(1):97-101.

10. Tedeschi RG, Calhoun LG. The Posttraumatic Growth Inventory: Measuring the positive legacy of trauma. *Journal of traumatic stress*. 1996;9:455-71.

11. Omidbeygi M, Hatami M, Hassanabadi H, Vaezi A. Modeling of Post Traumatic Growth Based on Acceptance and Commitment Therapy: Mediating Role of Resilience and Adjustment. *Alborz University Medical Journal*. 2021;10(3):305-16. (Full Text in Persian)

12. González-Baeza A, Barrio-Fernández P, Curto-Ramos J, Ibarguchi L, Dolengevich-Segal H, Cano-Smith J, et al. Understanding attachment, emotional regulation, and childhood adversity and their link to chemsex. *Substance Use & Misuse*. 2023;58(1):94-102.

13. Kural AI, Özyurt B. The relationship between attachment orientations and university adjustment among freshmen: Mediating role of perceived stress.

Journal of College Student Retention: Research, Theory & Practice. 2023;24(4):1078-95.

14. Stefania C, Rogier G, Beomonte Zobel S, Velotti P. The relation of anxiety and avoidance dimensions of attachment to intimate partner violence: A meta-analysis about victims. *Trauma, Violence, & Abuse*. 2023; 24(2):1047-62.

15. Schuitmaker N, Basson P, Kruger G. Insecure attachment styles as predictors of posttraumatic growth in a South African student sample. *South African Journal of Psychology*. 2023;53(1):82-91.

16. Sagone E, Commodari E, Indiana ML, La Rosa VL. Exploring the association between attachment style, psychological well-being, and relationship status in young adults and adults -A cross-sectional study. *European Journal of Investigation in Health, Psychology and Education*. 2023;13(3):525-39.

17. Salinas-Quiroz F, Domínguez-Espinosa ADC, Mercado SPR. Impact of attachment styles, need for social approval, and emotional regulation on mental health: A parallel mediation model. *Revista de Psicología*. 2023;41(1):269-305.

18. Scott HR, Stevelink SA, Gafoor R, Lamb D, Carr E, Bakolis I, et al. Prevalence of post-traumatic stress disorder and common mental disorders in health-care workers in England during the COVID-19 pandemic: a two-phase cross-sectional study. *The Lancet Psychiatry*. 2023;10(1):40-9.

19. Bsheti IA, Ayasrah SM, Al-Qudah RA. Post-traumatic stress disorders among Syrian refugees residing in non-camp settings in Jordan. *Saudi Medical Journal*. 2023;44(1):91.

20. Ofei SD, Teye-Kwadjo E, Amankwah-Poku M, Gyasi-Gyamerah AA, Akotia CS, Osafo J, et al. Determinants of Post-Traumatic Growth and Quality of Life in Ghanaian Breast Cancer Survivors. *Cancer Investigation*. 2023;41(4):379-93.

21. The Holy Quran. Translated by: Hossein Ansarian. Tehran: 2018.

22. Soleimani S, Pahlevan M, Imani M, Abaei Koupaei M. A Study of the Principles of Spiritual Therapy in the Holy Quran. *Qurān va ṭib (Quran and Medicine)*. 2020;5(2):77-85. (Full Text in Persian)

23. Ekhtiary Sadegh M, Imani-Naeini M, Mirza-Mohammadi MHTpolatKebos-c, spirituality, and islamic lifestyle. The prediction of loneliness among the kermanshahi elderly based on self-compassion, spirituality, and islamic lifestyle. *Journal of Pizhūhish dar dīn va salāmat*. 2018;4(2):69-80. (Full Text in Persian)

24. Park HJ, Jeong G-C. Relationship between Attachment to Pet and Post-Traumatic Growth after Pet Loss: Mediated Moderating Effect of Cognitive Emotion Regulation Strategy through

Separation Pain. Behavioral Sciences. 2022;12(8):291-302.

25. Russotti J, Herd T, Handley ED, Toth SL, Noll JG. Patterns of mother, father, and peer attachment quality as moderators of child maltreatment risk for depression and PTSD symptoms in adolescent females. Journal of interpersonal violence. 2023;38(9-10):6888-914.

26. Huh HJ, Kim KH, Lee H-K, Chae J-H. Attachment style, complicated grief and post-traumatic growth in traumatic loss: The role of intrusive and deliberate rumination. Psychiatry investigation. 2020;17(7):636.

27. Craig DJ, Fardouly J, Rapee RM. The effect of spirituality on mood: Mediation by self-esteem, social support, and meaning in life. Journal of religion and health. 2022;1-24.

28. Kiyimba N, Anderson R. Reflecting on cultural meanings of spirituality/wairuatanga in post-traumatic growth using the Māori wellbeing model of Te Whare Tapa Whā. Mental Health, Religion & Culture. 2022;25(3):345-61.

29. Tabachnick BG, Fidell LS, Ullman JB. Using multivariate statistics .5 ed: pearson Boston, MA; 2013.

30. Rahimzadegan SH, Basharpour S, Mikaeili N, Narimani M. Predicting Post-Traumatic Growth Based on Health Literacy and Self-Compassion: Mediating Role of Health Locus of Control in Cancer Patients. Iranian Journal of Psychiatric Nursing. 2022; 10 (2):14-24. (Full Text in Persian)

31. Hazan C, Shaver P. Romantic love conceptualized as an attachment process. Interpersonal development: Routledge; 2017. p. 283-96.

32. Hasan Esfahani M, Borjali A, Khanjani M. Predicting Sexual Satisfaction based on Attachment Styles, Identity Styles and Love Triangles. Journal of Family Research. 2022;18(2):287-307. (Full Text in Persian)

33. Connor KM, Davidson JR. Development of a new resilience scale: The Connor-Davidson resilience scale (CD-RISC). Depression and anxiety. 2003;18(2):76-82.

34. Ghoncheh S, Golpour R. The relationship between resilience and social support with social health in students: The moderating role of self-compassion. Social Psychology Research. 2022;12(45):45-64. (Full Text in Persian)

35. Wysocka M, Wawrzyniak M, Jarosz J, Hordowicz M, Klimkiewicz A. Is there a connection between spiritual transcendence and quality of life? A cross-sectional survey study in patients under the end-of-life care. Journal of Palliative Care. 2023;38(1):10-6.

36. Sohal A, Murphy D. A longitudinal analysis of person-centred therapy with suicidal clients. Counselling and Psychotherapy Research. 2023; 23(1):20-30.

37. De Vincenzo C, Serio F, Franceschi A, Barbagallo S, Zamperini A. A “viral epistolary” and psychosocial spirituality: Restoring transcendental meaning during COVID-19 through a digital community letter-writing project. Pastoral psychology. 2022;71(2):153-71.

